

07 Σεπτεμβρίου 2011
www.geostrategy.gr

Η όξυνση των σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ και οι επόμενες κινήσεις της Άγκυρας

Του Χρήστου Μηνάγια

Τις τελευταίες ημέρες και ειδικά μετά τη δημοσιοποίηση της έκθεσης του ΟΗΕ για το Μανί Μαρμαρα παρατηρείται μια ραγδαία όξυνση των σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ, με την τουρκική πλευρά να επιδεικνύει μια συμπεριφορά πλούσια σε αλαζονεία, οργή, απειλές και εκβιασμούς, δίδοντας την εντύπωση ότι έχει απολέσει σημαντικό μέρος της ψυχραιμίας της. Ωστόσο, παρά την αποφασιστικότητα που θέλει να προβάλλει η τουρκική ηγεσία τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό, θεωρείται σκόπιμο να παρουσιασθούν ακολούθως ορισμένα άρθρα έγκριτων Τούρκων αρθρογράφων και ενός ακαδημαϊκού τα οποία δίδουν μια άλλη διάσταση “αποκωδικοποίησης” της τουρκικής στρατηγικής και των κινήσεων που θα ακολουθήσουν.

Αρθρογράφος Kadri Gürsel, εφημερίδα Milliyet/ 5-9-2011

Η Τουρκία προκειμένου να εξομαλύνει τις σχέσεις της με το Ισραήλ, οι οποίες οξύνθηκαν λόγω του περιστατικού στο Μανί Μαρμαρα, αρχικά είχε δύο επίσημες απαιτήσεις: πρώτον, το Ισραήλ να ζητήσει επίσημα συγγνώμη λόγω της αιματηρής επιχείρησης που πραγματοποίησε στο πλοίο και δεύτερον να αποζημιώσει τους συγγενείς των θυμάτων..... Αργότερα όμως, στις αρχές του 2011 ο πρωθυπουργός Ερντογάν έθεσε ακόμη ένα θέμα. Την άρση του αποκλεισμού που εφαρμόζει το Ισραήλ στη Γάζα. Τούτο δεν ετέθη ως μια επίσημη απαίτηση, αλλά ως ένα αίτημα που είχε πολιτική και ανθρωπιστική διάσταση. Όμως, στις αρχές του Ιουλίου 2011 (σ.σ. λίγες ημέρες μετά τις εκλογές της 12-6-2011) ο πρωθυπουργός Ερντογάν προέβαλε την άρση του αποκλεισμού της Γάζας ως την κύρια απαίτηση για να ομαλοποιηθούν οι σχέσεις με το Ισραήλ..... Η Τουρκία, συνδέοντας την απαίτηση συγγνώμης και αποζημιώσεων από το Ισραήλ με το θέμα της Γάζας, υποθήκευσε την εξομάλυνση των σχέσεων Τουρκίας-Ισραήλ σε ελάχιστο επίπεδο με τη Χαμάς και σε μέγιστο επίπεδο με την επίλυση του παλαιστινιακού προβλήματος. Η

τύχη της υπόθεσης της Γάζας και των τουρκο-ισραηλινών σχέσεων δεν θα χαραχθεί πλέον σε επίπεδο διμερών σχέσεων, αλλά σε ένα πολυδιάστατο επίπεδο που θα μπορούν να παρεμβαίνουν και τρίτοι εξωτερικοί παράγοντες όπως η Χαμάς, η Αίγυπτος, η Χεζμπολάχ, το Ιράν, ακόμη και η Συρία. Η διατήρηση μιας κατάστασης κρίσης και σύγκρουσης, συνδέοντας τις σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ με τη Γάζα και η αναδιάρθρωση του υφιστάμενου status quo και του μέλλοντος της Μέσης Ανατολής, υπό τη σκέπη των αναταραχών και εξεγέρσεων της «Αραβικής Άνοιξης» αποτελεί μια στρατηγική επιλογή της εξωτερικής πολιτικής του κόμματος AKP. Ωστόσο, η απόφαση αυτή ταυτόχρονα είναι ακρατής και παρακινδυνευμένη.

Αρθρογράφος Asli Aydintaşbaş, εφημερίδα Milliyet/ 5-9-2011

Η ελευθερία της ναυσιπλοΐας στην Ανατολική Μεσόγειο αποτελεί το σημείο ιδιάζουσας σημασίας στο πακέτο μέτρων που ανακοίνωσε η Τουρκία αναφορικά με τις τουρκο-ισραηλινές σχέσεις. Είτε το θέλουμε είτε όχι, η εν λόγω αναφορά προκάλεσε συζητήσεις και αντιδικίες στα εξής ερωτήματα: Οδηγούμαστε σε πόλεμο με το Ισραήλ; Από τούδε και στο εξής τα πολεμικά πλοία της Τουρκίας θα μπορούν να συνοδεύουν τους στολίσκους που μεταφέρουν βοήθεια στη Γάζα; Κατά βάθος η Άγκυρα, στα πλαίσια της έννοιας η οποία στη διπλωματική γλώσσα ονομάζεται στρατηγική ασάφεια/αοριστολογία, δεν προτίθεται να συγκεκριμενοποιήσει περισσότερο την πρόθεσή της που εμπεριέχεται στην παραπάνω αναφορά.... Σε συζήτηση που είχα με υψηλόβαθμο (Τούρκο) διπλωμάτη αναφορικά με την τουρκο-ισραηλινή ένταση μου ειπώθηκαν τα εξής: «Η έκθεση (των Ηνωμένων Εθνών) αναγνωρίζει το δικαίωμα της ηγεμονίας του Ισραήλ σε όλη τη Μεσόγειο. Από την πλευρά μας το πιο σημαντικό θέμα είναι ότι η επίθεση πραγματοποιήθηκε στο μέσο της Ανατολικής Μεσογείου, περιοχή που είναι για εμάς περιοχή στρατηγικής σημασίας. Αυτό σημαίνει ότι το Ισραήλ “θα λύνει και θα δένει” στη Μεσόγειο. Τούτο δεν είναι δυνατόν να το αποδεχθούμε. Δεν θα αφεθεί στη διάθεση του Ισραήλ η ελευθερία ναυσιπλοΐας στη Μεσόγειο. Το Ισραήλ δεν μπορεί να κυκλοφορεί στη Μεσόγειο λέγοντας “λύνω και δένω”. Σε περίπτωση που δεν το κάνει αυτό δεν υπάρχει λόγος σύγκρουσης.» Εντάξει όλα αυτά. Όμως τι πρέπει να κάνει η Τουρκία για να δημιουργήσει τη δική της ηγεμονία στην Ανατολική Μεσόγειο; Για να εναντιωθεί στην ισραηλινή συμπεριφορά του “λύνω και δένω”, η Τουρκία θα στείλει πράγματι τα πολεμικά της πλοία στην περιοχή; Θα εμποδίσει το Ισραήλ να κυκλοφορεί στα διεθνή ύδατα; Πράγματι η Τουρκία από τώρα άρχισε μια προσπάθεια αύξησης της διεθνούς της παρουσίας στα διεθνή ύδατα όπως είναι η Ανατολική Μεσόγειος. Αυτή η νέα πολιτική που διαμορφώθηκε μετά τις επαφές που είχαν οι (Τούρκοι) διπλωμάτες με τις (τουρκικές) ναυτικές δυνάμεις, περιλαμβάνει πολύ συχνές και εμφανείς περιπολίες στην Ανατολική Μεσόγειο. Προς το παρόν υπάρχει μόνο μια τουρκική φρεγάτα στην Ανατολική Μεσόγειο. Όμως η κυβέρνηση σκέφτεται να αυξήσει σύντομα τον αριθμό τους σε 3 ή 4. Η εν λόγω πολιτική

της “εμφανούς παρουσίας” στην Ανατολική Μεσόγειο δεν διαφέρει από την πολιτική που εφαρμόζεται στον εναέριο χώρο εναντίον της Ελλάδος σε σχέση με τη γραμμή του FIR της Άγκυρας. Η Ελλάδα λέει ότι της ανήκει ο εναέριος χώρος του Αιγαίου, όμως υπάρχει μια περιοχή της οποίας η κυριαρχία δεν είναι αποδεκτή από την Τουρκία. Τα τουρκικά αεροσκάφη για να μπορούν να λένε ότι “υπάρχουμε και εμείς στο Αιγαίο” συχνά ίπτανται στον αμφισβητούμενο εναέριο χώρο και δεν δειλιάζουν να λάβουν μέρος σε αερομαχίες. Με τον ίδιο τρόπο ένα τουρκικό πλοίο θα βρίσκεται απέναντι από ένα πλοίο του ισραηλινού στόλου, θα το πλησιάζει σε απόσταση 100 μέτρων και θα περιμένει εκεί.... Αμάν να προσέξουμε. Σε μια περίοδο έντασης με το Ισραήλ πρέπει να είμαστε ευαίσθητοι, ειδικά, με τον αντισημιτισμό. Εάν αρχίσουμε να βλέπουμε τον εβραϊκό δάκτυλο πίσω από κάθε εξέλιξη που δεν μας αρέσει, τότε στην πραγματικότητα δεν θα έχουμε επαφή με κανέναν.

Αρθρογράφος Semih İdiz, εφημερίδα Milliyet/ 5-9-2011

Η απογύμνωση μιας μεγάλης αποστολής, σε μια περιοχή που αποτελεί το πεδίο ενδιαφέροντος όλου του κόσμου και για ένα θέμα, που άλλωστε δεν ενδιαφέρει άμεσα τα εθνικά συμφέροντα, δεν πρέπει να παραλείψει μια πραγματικότητα, βάσει της οποίας η Τουρκία θα βιώσει την αποθάρρυνση του νέου οράματος της. Ο Νταβούτογλου είναι ανήσυχος/ενοχλημένος από τη μετατροπή αυτού του προβλήματος σε τουρκο-ισραηλινό πρόβλημα. Κατ’ αυτόν, πρόκειται για ένα πρόβλημα διεθνούς δικαίου και διεθνούς συνείδησης μεταξύ του Ισραήλ και της διεθνούς κοινότητας. Όμως οι δηλώσεις/διευκρινήσεις που έρχονται από τη Δύση καταδεικνύουν ότι δεν πρόκειται για ένα νομικό αλλά για ένα πολιτικό πρόβλημα μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ. Ακόμη και οι χώρες που είχαν υπηκόους τους στο Mavi Marmara αντί να υποστηρίζουν ανοικτά την Άγκυρα υποδεικνύουν και συμβουλεύουν για άμεση συμφιλίωση μεταξύ Τουρκίας και Ισραήλ. Ό,τι δηλαδή περιλαμβάνει η τελική σύσταση της έκθεσης Palmer. Η Τουρκία δεν το επιθυμεί αυτό, όμως στο διάλογο της Άγκυρας με τις Ηνωμένες Πολιτείες και τις χώρες της Ευρώπης, αυτό θα αποτελεί το στερεότυπο επίσημο λόγο της απέναντι πλευράς.

Αρθρογράφος İhsan Dağı, εφημερίδα Zaman/6-9-2011

Για όλες τις χώρες, μερικές στιγμές είναι πολύ σημαντικές. Στην κορυφή αυτών βρίσκεται η “στιγμή της ανόδου”. Η άνοδος πρέπει να διαχειρισθεί σωστά διότι υπάρχουν κράτη και κέντρα εξουσίας τα οποία επιθυμούν να τραβήξουν κάτω και να καθηλώσουν στο έδαφος την χώρα που ανέρχεται. Η Τουρκία βρίσκεται ακριβώς σε ένα τέτοιο σημείο. Η δημοκρατία ενδυναμώνεται, η οικονομία ακμάζει και το γόητρο αυξάνεται τόσο στην περιοχή όσο και διεθνώς.... Εάν ανεβαίνετε ως χώρα, στον περίγυρο σας θα υπάρχουν κάποιοι που αυτό δεν θα τους ικανοποιεί, θα είναι ανήσυχτοι και θα

στήσουν παγίδες για σας δημιουργήσουν “οδικό ατύχημα”. Κατ’ εμέ η Τουρκία βρίσκεται σε μια τέτοια φάση. Προσφέρεται μια ευκαιρία σε αυτούς που θέλουν να καρφώσουν την ανερχόμενη Τουρκία στο έδαφος για τους εξής λόγους: σε ότι αφορά στο εσωτερικό υπάρχει μια βαθειά κρίση με το κουρδικό πρόβλημα και τις πολιτικο-στρατιωτικές σχέσεις, ενώ στο εξωτερικό υπάρχει μια σύγκρουση που θα εκραγεί με το Ιράν, τη Συρία και το Ισραήλ. Σε αυτούς τους επικίνδυνους τομείς η κυβέρνηση είναι υποχρεωμένη να είναι πολύ προσεκτική. Σε περίπτωση που διολισθήσουμε σε κατάσταση “μέθης της εξουσίας” και οδηγηθούμε σε ένα σημείο βίαιο και συγκρουσιακό τότε κάποιος από τους προαναφερθέντες λόγους θα σταματήσει την άνοδο της Τουρκίας. Η κυβέρνηση πρέπει να γνωρίζει το εξής: κάθε είδους “θερμή σύγκρουση” ή οποιαδήποτε παρόμοια κατάσταση θα βλάψει την Τουρκία που ανοίγεται και εξαπλώνεται στην περιοχή και θα αποτραβήξει τις πολιτικές της δυνάμεις και την πολιτική της επιρροή εντός των συνόρων της χώρας. Τα χρήματα και οι άνθρωποι δραπέτεύουν από κάθε χώρα που βρίσκεται στα πρόθυρα μιας “θερμής σύγκρουσης”.

Τούρκος καθηγητής Cenan ÇAKMAK

Η έκθεση των Ηνωμένων Εθνών για το Mavi Marmara έχει διπλή σημασία: πρώτον, αφενός αποτελεί μια βάση νομιμοποίησης της υπάρχουσας κατάστασης στη Γάζα (σ.σ. εννοεί τον αποκλεισμό της Γάζας), αφετέρου διαπιστώνεται η νομιμοποίηση της εφόδου που έγινε στο πλοίο Mavi Marmara. Δεύτερον, η τουρκική εξωτερική πολιτική απώλεσε τη δυνατότητα να εξηγήσει στη διεθνή κοινότητα τις επίσημες θέσεις της, με αποτέλεσμα να υπάρχουν πλέον πολύ μεγαλύτερες δυσχέρειες για να γίνει αποδεκτή η στάση της Τουρκίας..... Η αναφορά (των Ηνωμένων Εθνών) περιέχει συστάσεις εξ ολοκλήρου αντίθετες με την επιχειρηματολογία της Τουρκίας και επικυρώνει τη θέση του Ισραήλ. Ειδικά η αναφορά της έκθεσης στο θέμα της νομιμότητας του αποκλεισμού της Γάζας, ισχυροποιεί το Ισραήλ.

Επίσης, ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η ακόλουθη δήλωση του Kemal Kilicdaroglu, αρχηγού του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης CHP: «Εάν το CHP ήταν στην εξουσία, δεν θα επιτρέπαμε σε ένα πλοίο όπως το Mavi Marmara να εξέλθει των τουρκικών χωρικών υδάτων, διότι δεν θα επιθυμούσαμε να χαλάσουν οι σχέσεις μας με το Ισραήλ.»

Η κατάσταση που διαμορφώνεται ενόψει όλων των παραπάνω έχει ως ακολούθως:

- Η Τουρκία, προσπαθώντας να επιφορτισθεί έναν περιφερειακό και εν μέρει διεθνή ρόλο ώστε να έχει λόγο στο σχεδιασμό του νέου διεθνούς σκηνικού, ενσωμάτωσε στον ήδη βεβαρυμμένο τομέα εθνικής ασφάλειας της κινδύνους και απειλές που αντιμετωπίζουν τρίτες χώρες. Τούτο

αποτυπώνεται πλήρως στη μεταστροφή των μηδενικών προβλημάτων του Νταβούτογλου σε πολλαπλά προβλήματα με τη Συρία, το Ιράν, το Ιράκ, την Αρμενία, την Ελλάδα, την Κύπρο ακόμη και το Αζερμπαϊτζάν.

- Η Άγκυρα δεν μπορεί ούτε να σηκώσει το ανάστημα της, ούτε να συναγωνισθεί σε ισχύ το Ισραήλ. Απλώς, επιδεικνύει μια αποτρεπτική στάση ενόψει των ενεργειακών εξελίξεων της Ανατολικής Μεσογείου και του άξονα συνεργασίας Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδος.
- Η κυβέρνηση του Ερντογάν βλέποντας ότι δεν μπορεί να αποτρέψει την Κύπρο από τις γεωτρήσεις για εντοπισμό υδρογονανθράκων στον κυπριακό θαλάσσιο χώρο, στις αρχές Ιουλίου προέβαλε την άρση του αποκλεισμού της Γάζας ως κύρια απαίτηση για την ομαλοποίηση των σχέσεων της με το Ισραήλ, γνωρίζοντας φυσικά ότι αυτό δεν επρόκειτο να γίνει αποδεκτό.
- Η στρατηγική της ισλαμικής κυβέρνησης του AKP προσπάθησε να εκμεταλλευθεί το περιστατικό του Μανί Μαρμαρα με σκοπό, αυτό να μετατραπεί σ' ένα πολυδιάστατο πρόβλημα με δικαίωμα παρέμβασης τρίτων και εξωτερικών παραγόντων όπως, η Χαμάς, η Αίγυπτος, η Χεζμπολάχ, το Ιράν, ακόμη και η Συρία, και ενώ οι εξεγέρσεις της «Αραβικής Άνοιξης» ευρίσκονται σε εξέλιξη. Άλλωστε, η επίσκεψη του Ερντογάν στην Αίγυπτο (12 και 13-9-2011), στην Τυνησία (14-9-2011) και στη Λιβύη (15-9-2011), συνοδευόμενος από 80 επιχειρηματίες, μόνο τυχαία δεν είναι και επιβεβαιώνει την παραπάνω εκτίμηση.
- Η Τουρκία, προκειμένου να εξασφαλίσει την κυριαρχία της στην Ανατολική Μεσόγειο θα αυξήσει τη ναυτική παρουσία της στην περιοχή και θα αρχίσει προκλητικές ενέργειες με πολεμικά της πλοία εναντίον του ισραηλινού στόλου, εφαρμόζοντας την ίδια στρατηγική αμφισβήτησης των ελληνικών κυριαρχικών δικαιωμάτων στο Αιγαίο.
- Αφενός τα αδιέξοδα της πολιτικής του Νταβούτογλου είναι πασιφανή, αφετέρου ο μηχανισμός του «βαθέος ισλαμικού κράτους» του Φετουλάχ Γκιουλέν προτρέπει τον πρωθυπουργό Ερντογάν να συνέλθει από τη “μέθη της εξουσίας” και να μη βάλει τη χώρα σε μια “θερμή συγκρουσιακή” κατάσταση με το Ισραήλ. Ειδικά σε μια περίοδο όπου το κουρδικό, η ρήξη του Ερντογάν με τους στρατηγούς και οι σχέσεις με τη Συρία αποτελούν πολύ σημαντικά τρωτά σημεία. Στα σημεία αυτά εάν προσδεθεί και το Ιράν, το οποίο ενόψει της εγκατάστασης του νατοϊκού ραντάρ στη Malatya ή στα Άδανα, απειλεί εμμέσως την Τουρκία, τονίζοντας ότι καμία μουσουλμανική χώρα δεν πρέπει να αποτελεί εργαλείο του NATO, οι απειλές που δημιουργούνται είναι πολυδιάστατες και πιθανόν μη αντιμετωπίσιμες.

(Ο Χρήστος Μηνάγιας είναι συγγραφέας του βιβλίου «Η γεωπολιτική στρατηγική και η στρατιωτική ισχύς της Τουρκίας» που κυκλοφόρησε πρόσφατα από τις εκδόσεις Τουρίκη. Πρόκειται για μια εμπειρισταωμένη

μελέτη η οποία βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά σε πρωτογενείς τουρκικές πηγές και μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένας χρήσιμος οδηγός για το είδος της απειλής που συνιστούν οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις και τις επιδιώξεις της εξωτερικής πολιτικής της Άγκυρας υπό το μανδύα του νεο-οθωμανισμού. Επίσης, είναι τακτικός αρθρογράφος επί θεμάτων Τουρκίας στην ιστοσελίδα www.geostrategy.gr)